

פחד דוד



יו"ל ע"י מוסדות "אורות חיים ומשה" ישראל

בנשיאות בנש"ק מורנו ורבנו הגה"צ רבי **דוד חנניה פינטו** שליט"א

בן הצדיק המלוכ"ן רבי **מושה אהרן פינטו** זצ"ל ונכד הצדיק הקדוש המלוכ"ן רבי **חיים פינטו** זיע"א

פרשת
ויגש

ז' טבת
תש"פ

1006



ירושלים תל אביב חיפה באר שבע

4:33 | 4:18 | 4:26 | 4:13 **הדלקת נרות**

5:30 | 5:27 | 5:29 | 5:28 **מוצאי שבת**

6:08 | 6:04 | 6:06 | 6:05 **רבינו תם**

שבט מרזיץ על תענית י' בטבת



הילולא
דצדיקא

ז - רבי רפאל שלמה
לניאדו

ח - רבי מרדכי
קארביליו

ט - רבי חיים שור
אשכנזי

י - עזרא הסופר

י' - רבי נתן מברסלב

יא - רבי יהושע שראבני

יג - רבי משה מלעלוב

המעוניין לקבל את העלון בדוא"ל
שלח הודעה: mld@hpinto.org.il

משכיל לדוד

שיחה שבועית לפרשת השבוע מאת מו"ר הגה"צ רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

חשבון נפש נכון ולא מוטעה

כבר תש הכח ואיננו כתמול שלשום, הבינו אותם יהודים מסכנים שהקב"ה משלם להם על עוונם וזהו תיקונם, לכן השלימו עם הגזירה הנוראה ולא התנגדו אליה. וזה מה שקרה לאחים הקדושים וכשהבינו שטעות בידם הכניעו עצמם לקבל באהבה את המאסר.

ומכל זאת נראה בבירור שהאחים תמיד שקלו בפלס את מעשיהם וכבר הבינו על פי כל הקורות אותם שטעו. אם כן היאך ייתכן עתה כשמתגלה יוסף אליהם והנה הוא מלך על כל מצרים, ובורא העולם גידלו ונישאו מעל כולם - בוודאי שהבינו שהייתה בידם טעות מרה, אזי מדוע ביקשו להורגו נפש עד שבא המלאך גבריאל ופיזרן?

והתשובה היא, כי גם כשאדם עושה חשבון נפש ובודק את דרכיו לדעת הטובים הם אם לאו, לפעמים מצוי שטועה הוא בשיקול דעתו וגם חשבון הנפש שעושה, הוא עושה אותו בצורה בלתי נכונה. ודבר זה מצוי גם באנשי מסחר העושים מאזן וחשבון במסחרם לדעת את הרווח וההפסד מכל עסקה שהיא. ולעיתים אם שיקול דעתם היא מוטעה אז החשבון לא יצא נכון.

כך גם לגבי האחים הקדושים. גם אם עד עתה הייתה מעט חרטה בליבם, אך ברגע האמיתי והנכון - דווקא באותם רגעים של ראיית נקודת האמת שאליה הגיעו, בפרט לכשיוסף נגלה אליהם, נעשה בתוכם שוב חשבון נפש אך מוטעה לאמר - הנה הוא האדם שאנו דנו אותו בעבר למיתה כדין רודף, ועתה ניצב הוא למולנו. אם כן נקיים בו דין זה ונהרוג אותו... לכן ביקשו להורגו, והנה בא גבריאל ופיזרן. וכשבגריאל פיזרן הבינו שוב שטעו טעות גדולה והפעם החרטה היתה במלואה ומיד חזרו בתשובה שלמה, והבינו שלא יכלו לענות אותו כי נבהלו מפניו ואז עשו שלום ביניהם.

לכן בחזרתם אל בית אביהם אמר להם יוסף "אל תרגזו בדרך", פירושו של דבר שביקש מהם יוסף שלא יאשימו האחד את השני בשיקול הדעת המוטעה שעשו על שביקשו להורגו נפש. כי די בזה שהכירו בטעותם, ועתה שבו בתשובה שלמה.

מכאן למדים כי גם בכדי לעשות חשבון נפש נכון יש צורך בשכל ישר וסייעתא דשמיא מיוחדת. לעיתים יכול האדם להילחם בחברו חמת שראה בו דבר שאינו כהלכה ואינו הולך בדרך ה', והוא עושה חשבון נפש ואומר לעצמו שכל כוונתו במלחמה זו היא לשם שמים. אך למעשה ייתכן שהאמת אינה כן ושיקול דעתו מוטעה, ובאמת בתוך תוכו חבויים כאן רגשות רעים של קנאה או שנאה כלשהי רח"ל. אלא שהיצר הרע מצייר בעיני רוחו את המלחמה זו כביכול בטענה שהיא לשם שמים, לכן צריך לדעת לשקול בפלס מעשיו ולבודק כל מעשה ומעשה בעין חדה ובוחנת לדעת - הטוב הוא אם לאו. ולשקול באמת ובתמים האם הקב"ה בוחן ליבות וכליות יהא מרוצה ממעשה זה שיעשה, או שמא חלילה וחס יכעס עליו. ואם עשה כן ידע שאכן הוא בדרך הנכונה לעלייה רוחנית מתמדת, ובכך מובטח לו שכל מעשיו יהיו לשם שמים, אמן.

"ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף העוד אבי חי ולא יכלו אחיו לענות אתו כי נבהלו מפניו" (בראשית מה, ג)

אמרו חכמינו ז"ל (במדרש תנחומא) כששמעו האחים שיוסף הוא העומד למולם, באותה שעה ביקשו להורגו ובא גבריאל ופיזרן.

ולכאורה הדברים תמוהים הם עד למאוד. היאך יתכן שביקשו לרוצחו נפש, והלא הם שבטי י-ה שכל חייהם היו בצדקות גמורה, ותמיד עשו חשבון נפש לבדוק האם טוב עשו, כשמכרו את יוסף אם לאו - והגיעו למסקנה המצדיקה את מעשה המכירה. ולכן על אף שראו את צערו האיום של אביהם בהילקח יוסף ממנו, כמו שנאמר (בראשית לו, לד) "ויקרא יעקב שמלתיו וישם שק במתניו ויתאבל על בנו ימים רבים", בכל זאת לא חזרו בהם, כי הם הבינו ששיקול דעתם היה מוצדק ודנו את יוסף בדין משפט וצדק, לפי דעתם. אם כך איך יתכן עתה כשוראים הם את האמת לנגד עיניהם ומבינים שטעו בשיקול דעתם - הנה יוסף מלך ושלט על הכל, ושחלומותיו נתקיימו ונשאר בצדקו ודיבר עימם בלשון הקודש, וכן ראו שבניו גיבורים כמותם, אזי מדוע ביקשו להורגו?

וכך מצינו שהאחים הקדושים בכל הזדמנות שהיא, היו בודקים עצמם להיווכח ולראות האם טוב עשו במכירתו אם לאו. בשעה שביקש מהם יוסף להביא את בנימין למצרים אמרו איש אל רעהו (בראשית מב, כא) "אבל אשמים אנחנו על אחינו אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו ולא שמענו על כן באה אלינו הצרה הזאת". וכך גם בשעה שנמצא הגביע באמתחת בנימין, אומר יהודה (בראשית מד, טז) "הא-להים מצא את עון עבדיך הננו עבדים לאדני גם אנחנו גם אשר נמצא הגביע בידו". ואומר האלשיך הקדוש שכוונת יהודה הייתה על עוון מכירת יוסף, שיתכן ועשו טעות במכירתו ולא נהגו עמו כהוגן, הילכך אומר יהודה ליוסף - מקבלים אנו עלינו דין שמים וכולנו נהיה לעבדים. מכאן שהאחים הקדושים היו בודקים בכל עת את מעשיהם ואת דרך חשיבתם ועורכים חשבון נפש, לדעת האם מעשיהם היו מוצדקים או שמא חלילה טעו.

וכבר באותה שעה החלה החרטה לחלחל ולכרסם בתוכם שמא שגו בדבר שנאתם אל יוסף. וראיה לכך היא, בשעה שהכניסם יוסף אל בית הסוהר בטענה שהם מרגלים, לכאורה היאך הסכימו האחים והתרוצו להיכנס ללא התנגדות כל שהיא אל בית הסוהר. והרי הם האחים הקדושים שחם גבורתם נודע לכל, ודי בשאגה אחת של יהודה וכבר ארץ מצרים נחרבת. אם כן מדוע לא הפעילו את כוחם להתנגד למעצר מביש זה, והרי הכל בשל עלילה זדונית ומרושעת של "מרגלים אתם"? אלא מכאן שכבר אז ערכו הם חשבון נפש והסכימו למאסר, כי תש כוחם בתוכם לנוכח האמת העומדת לנגד עיניהם והצדיקו עליהם דין שמים.

וכך ראיתי כשביקרתי במחנה ההשמדה בגרמניה, וראיתי תמונה מחרידה ומוזעזעת כיצד גרמני ארוך לוקח אחריו בחמת זעם כעשר אלף יהודים כדי להשמידם ולכלותם. ותמהתי מאוד - לכאורה מדוע שלא יעשו כולם יד אחת ויקפצו עליו להרוג נפש. התשובה היא כי כשמכירים בחטא



במסילה נעלה

שביבי אמונה ובטחון מפקנסו של מו"ר
הגה"צ רבי דוד חנניה פינטו שליט"א



דברי חכמים

פרפראות לפרשה

משולחנם של חכמי התורה

מדוע מיהר הרבי מבלוז'וב למנהטן?

"ותן זרע ונחיה לא נמות" (בראשית מז, יט)

בגיליון התורני 'טיב הקהילה', מספר רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א על האדמו"ר מבלוז'וב זצ"ל, שבערוב ימיו כשכבר הגיע לגבורות והתקרב לגיל תשעים, נכנס אצלו אחד ממכריו והתאונן על שמתקשה הוא בענין הפרנסה.

ובמה יכול אני לעזור בנידון? שאל הרבי.

אמר האיש, הנה במפעל שבבעלותי מייצרים 'חגורות' רבות ומגוונות, יש לי חבר המחזיק 'חנות הלבשה' ענקית במנהטן, שם נמכרים אלפי זוגות מכנסיים מדי חודש בחדשו, באם יאיל אותו סוחר בטובו לרכוש את החגורות של המכנסיים מן המפעל שלי, תהא בכך ישועה גדולה! לפיכך אבקשה נא, אם יכול הרבי להתקשר אליו בטלפון, ולבקש ממנו שיקנה את החגורות מן המפעל שלי.

הרבי הקדוש שמע את בקשתו ואמר: הנה הסיוע בפרנסה לאיש ישראל יש בו קיום מצוה דאורייתא ממש, ומכלל מצות "והחזקת בו!" מצוה גדולה ומהודרת שכוז לא מקיימים דרך הטלפון... הבה ניסע אליו לחנותו שבמנהטן ואפגש עמו פנים אל פנים, כך גם יתייחס לבקשתי יותר ברצינות!

האיש נדהם מן הרעיון, ומיד החל להתנצל, לא לזה התכוונתי, חס ושלום להטריח את הרבי הזקן בנסיעה של כמה שעות אל מנהטן הרחוקה, בטוחני שגם שיחת טלפון מהרבי תעזור כאן!

אבל הרבי לא ויתר, ותיכף שאל: יש לך כאן רכב?

כן! ענה הלה.

אם כך, הבה נצא לדרך! פסק הרבי.

על אף זקנותו וחולשתו של הצדיק, הוא התאזר בגבורה וקם ממקומו, נטל את מקלו בידו והחל להתקדם לאיטו פסיעה אחר פסיעה, נכנס אל המכונית, ויצאו אל הדרך הארוכה.

כשהגיעו אל שדרת העסקים הגדולה שבמנהטן, עצר הרכב על יד בנין ענק ממדים, אשר רעש וגעש מאנשי עסקים רבים, גויים גמורים המתרוצצים אנה ואנה, ולפתע נראה הרבי הזקן בהדרו כשהוא מטפס בקושי עד הקומה הרביעית, שם הגיע אל החנות ההלבשה הגדולה של היהודי ללא שום הודעה מוקדמת!

היהודי בעל העסק הופתע מאוד לראות פתאום את הרבי הזקן בכבודו ובעצמו ניצב בפתח חנותו, הוא רץ בשמחה לקראתו בברכת 'שלום עליכם', והכניסו אחר כבוד אל המשרד המפואר, שם שאל בחרדת קודש: מדוע זאת טרח הרבי להופיע בעצמו עד פתח החנות? אם לבגדי הלבשה הרבי נצרך, הלא בוודאי הייתי מגיע בשמחה לביתו ומביא עמי את כל הבגדים הנצרכים! תהה.

חיך הרבי לעומתו, ואמר: לא לפרטי הלבשה נצרכת הפעם, בזאת ידעתי גם ידעתי את טוב לבך, שבוודאי תוכל להביאם אל ביתי. אבל כעת באתי בבקשה אחרת, הנה מוכר אתה כאן בבית העסק זוגות מכנסיים לרוב, ועל פי רוב נצרך כל זוג מכנסיים גם לחגורה טובה והדורה שתחגור אותו היטב. והנה יש יהודי נכבד בנוי יורק המייצר בבית החרושת שלו חגורות יפות ומעוצבות מכל הסוגים, אבקשך אפוא לרכוש את החגורות אצל יהודי זה! הרי בוודאי עדיף לנו לתמוך בפרנסת איש ישראל יותר מבתי העסק הרבים של הגויים!

בוודאי בוודאי! נענה האיש בשמחה, אעשה כמצוות הרבי! אך גם לבקשה זו אם היה הרבי מבקש זאת בשיחת הטלפון הייתי נענה ברצון, ולמה נצרך הרבי להטריח את עצמו בנסיעה ארוכה ומייגעת שכזו?

אמר לו הרבי, לא כן! יש כאן מצות עשה דאורייתא מענפי מצות "ואהבת לרעך כמוך"! מצוה שכזו צריך לקיים בגופו, לטרוח ולעמול בשביל טובתו ועזרתו של איש ישראל, ולא לקיימה כלאחר יד בשיחת טלפון בעלמא...

הרבי ברכו מאוד בהצלחת העסק, ויצא בדרכו חזרה לביתו.

ברכת קדשו של הרבי ליוותה אכן את שני אנשי העסקים

הללו, ושנים ארוכות לאחר מכן היה

איש מפעל החגורות מייצר עבור

ידידו מחנות ההלבשה חגורות

לרוב, ושניהם התעשרו בברכת

הצדיק בעושר רב!

שאלת חכם

באחד הימים ניגש אלי תלמיד מהשיבה הקדושה בכדי לשאול שאלה בעניין הנוגע לדקדוקי המצוות. תוך כדי שיחתי עימו הגענו לדבר על עניינים נוספים ועל מצוות שונות, וכך גילינו שמבלי לשים לב הוא עובר על עבירה חמורה מאד.

מגלגלין זכות

ארע עימי ובאחד הימים נזדמנה לידי מצוה, אולם עד שהתפנית לעשותה - אותה מצוה חמקה ממני וכבר לא יכולתי לקיימה.

הצטערתי מאד על שהפסדתי את קיום המצוה, וייסרתי את עצמי על כך שלא הזדרזתי לקיימה.

והנה, משמים הבחינו בצערי הרב על הפסד המצוה, ותוך רגעים ספורים שבו וגלגלו לידי את אותה מצוה בדיוק.

ברוך ה', בפעם הזאת לא הפסדתי אותה וזכיתי לקיימה בהידור ובשמחה.

מובן שהבהרתי לו את העניין שבו הוא חטא בשגגה, לימדתי אותו כיצד ישוב בתשובה על שגגתו והסברתי לו כיצד להבא יעשה את הדבר באופן הנכון והראוי.

לאחר מעשה חשבתי לעצמי שניתן ללמוד מכך עד כמה גדול כוחה של שאלת חכם.

זכות הדבר שתלמידי לא התבייש ובה לבקש את דעת התורה בעניין מסוים, הוא זכה שבמהלך השיחה עימו נגענו בנושא אחר שבו נדרש ממנו תיקון גדול וחיזוק רב, ואלמלא היה מגיע להיוועץ בדעת תורה - מי יודע עד מתי היה מתמיד בשגגה זו מחוסר ידיעה.

במה מפטירין



הפטרת השבוע:

"זיהי דבר ה' ואתה בן אדם" (יחזקאל ל"ז)

הקשר לפרשה: בהפטרה מסופר על מלכות יהודה ויוסף שלעתידי לבוא הם יתאחדו וכתוב: "ואתה בן אדם קח לך עץ אחד וכתוב עליו ליהודה ולבני ישראל חבריו ולקח עץ אחד וכתוב עליו ליוסף וגו', והיו לאחדים בידך".

והוא מענין הפרשה, כשיהודה נלחם להצלת אחיו בנימין ולבסוף כל השבטים התאחדו עם יוסף הצדיק המושל בכל ארץ מצרים.



נצור לשונך

תולה ארץ על בלימה

מוציאי דיבה

והנה פרט אחד קטן שכמה אנשים נכשלים בו בעונותינו הרבים, כגון; שיש בעיר אנשים שמוחזקים לעניים וצריך לתן להם צדקה, וארע שאחד הוציא עליהם דיבה שהם באמת אינם עניים, אך שעושים עצמם כעניים כדי לרמות בני אדם, ועל ידי הדיבה מונעים אחר כך הרבה אנשים מלתן להם את קצבתם, אשר נהגו בהן מאז ומקדם.

מן האוצר

ממשנתו של מו"ר הגה"צ
רבי דוד חנניה פינטו שליט"א



עבודת ה' ללא לחץ

פרשת ויגש נקראת בסמוך לימי חג החנוכה, מפני שדרך הדלקת נרות החנוכה היא לפי דעת בית הלל. ביום הראשון נר אחד ובשני עוד אחד וכך מוסיף והולך, עד שביום השמיני מדליקים שמונה נרות. והנה "שמנה" אותיות - "נשמה", כי רק בדרך זו זוכה האדם להדליק את נרות הנשמה בתוכו. בלתי אפשרי לעלות אל הקודש בבת אחת, כי אז בנקל חלילה אפשר למעוד וליפול, אלא צריך לזה עבודה רוחנית נדבך אחר נדבך. בסבלנות ובאורך רוח להוסיף בכל יום עוד מעט קבלות טובות על עצמו. היום קצת ולמחר עוד קצת וכך הלאה, כדרכו של יוסף הצדיק שהיה מוסיף והולך. ובכך זוכה האדם לחזק את הקשר עם הקב"ה, כי בכל הוספה מתקרב הוא לבוראו עוד ועוד.

כיום הבעיה העיקרית של הדור היא הלחץ האיום שאנשים נתונים בו. הם מעוניינים להשיג בכל מכל ברגע אחד, והסבלנות מהם והלאה. כשאדם נישא ומקים בית, רוצה הוא תיכף ומיד ילדים, ומעוניין שפרנסתו תהא מונחת לפניו ברווח עצום במהירות האפשרית. הוא רוצה להרבות נכסים ועוד דרישות מדרישות שונות יש לו, אך כמובן שלא ניתן להשיג הכל בבת אחת. וזה גורם לאדם להיות שרוי בלחץ גדול, ומכאן הדרך קצרה לכל הצרות.

וכך הוא אף בעבודת ה'. אם יבקש האדם כבר בתחילת דרכו שתפילתו תהא זכה וטהורה ללא שמץ מחשבות זרות, ותורתו תהא מושלמת בצירוף עמל ויגיעה. וכן את כל מצוות ה' כבר מעוניין הוא תיכף ומיד לעשות בהידור רב, הרי שלפתע יקרוס תחת המעמסה ובכך יפסיד את הכל. כל זאת מפני שביקש לעלות אל הר ה' במהירות ולהעפיל כבר מלכתחילה אל ראש הפסגה.

וכבר אמרו חז"ל (מסכת חגיגה יז, ב) "תפסת מרובה לא תפסת". לכן הדרך היא להיות בבחינת "יוסף" מוסיף והולך, בכל יום מעט וכך יתקדם ויעלה בדרגות הקדושה. הא למה זה דומה? למניח בקבוק מים מתחת לברו כדי למלאותו. אם זרימת המים תהיה שקולה ומדודה אמנם הפעולה תאריך מעט זמן, אך בסופו של דבר הבקבוק יתמלא. אולם אדם קצר רוח שיבקש למלא את הבקבוק במהירות האפשרית, ויפתח את זרימת המים בחוזק - כמובן שהמים יישפכו אל מחוץ לבקבוק ולא יכנסו בתוכו מאומה מלבד טיפות בודדות.

וכך היא הדרך בעבודת ה' - להיות מתון ורגוע ולהתאזר בסבלנות ובאורך רוח, ובכל יום להוסיף עוד מעט כדוגמת יוסף הצדיק שדרך זו שסיגל לעצמו, היא זו שעמדה לו לעמוד בכל הניסיונות בתוך מצרים, וכדוגמת נרות החנוכה שגם אותם מדליקים בבחינת "מוסיף והולך" בכל יום הוספה של נר אחד בלבד. וכל זה בתנאי שיתמיד בכך ולא יעצור בעיצומה של דרך עלייתו, אלא יוסיף מחיל אל חיל בהתמדה מידי יום ביומו. וזוהי הדרך הנכונה להדלקת נר הנשמה שבתוכנו לעבודת ה' ברוך הוא.

פניני הפרשה



השבון של שערי פרנסה

"ולאביו שלח כזאת עשרה חמורים נושאים מטוב מצרים" (בראשית מה, כג)

פירש רש"י "כזאת", כחשבון הזה.

בספר 'עירין קדישין' מביא את ששאל הרב מרוזין זצ"ל, מה חידש רש"י ז"ל בזה, הלא הפסוק מפרש באר היטב, והולך ומבאר מה ששלח לו. ומהו "כחשבון הזה".

ותירץ שהנה ידוע, שהשם הממונה על הפרנסה הוא חת"ך, הוא היוצא מסופי תיבות של "פותח את ידך", בגימטריא "כזאת".

ויוסף שלח ליעקב, שהנה עתה רעבון, שיעקב יכון בשם חת"ך, אולי יסתלק הרעב וירווח לו. וזה שכתב רש"י ז"ל במתק לשונו, מאי "כזאת". שקשה לרש"י מאחר שכתוב מפורש באר היטב מה ששלח לו, ולמה לו לכתוב "כזאת".

ועל זה מרמז רש"י "כחשבון הזה", פירש כחשבון הזה של "כזאת", בגימטריא 'חת"ך', שיוון בשם הזה כנ"ל.

השלט של חברת אסם

"וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו ותחי רוח יעקב אביהם" (בראשית מה, כז)

עגלות אלו, כפי שמבאר רש"י, היה בהם סימן שמסר להם במה היה עוסק כשפירש ממנו, בפרשת עגלה ערופה.

יעקב שמח אפוא לראות את העגלות, ולהיווכח שגם לאחר עשרות שנים שלא התראה עם יוסף בנו, מחשבותיו נותרו זכות וטהורות, מונחות בהווית דאביי ורבא. מה שמונח לו בראש היא פרשת עגלה ערופה בה עסק כשפרש ממנו.

זוהי סיבה מוצדקת לשמחה מיוחדת "ותחי רוח יעקב אביהם".

ובאמת מנין ידע יוסף שכשיעקב יראה את העגלות הוא יקשר זאת למה שלמדו בפרשת עגלה ערופה? אלא יוסף ידע שמה שמונח ליעקב בראש זה רק תורה, וכשהוא יראה עגלות הוא יראה עגלה ערופה.

וכמו המעשה שהיה עם רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל. בכניסה לבני ברק היה פעם מתחם ובו מפעל גדול של חברת 'אסם'.

הבניין היה גבוה ובולט, ועל הקיר החיצוני שלו היה תלוי שלט עם המילה 'אסם' באותיות גדולות שנראו למרחוק.

פעם נכנס ר' אברהם לב"ב ובראותו את השלט חייך ואמר: "השלט הזה מזכיר לי גמרא". כשהתעניינו בני לווייתו איה גמרא מזכירה לו חברת 'אסם', אמר בחיך: "בגמרא בבבא קמא על אבנו, סכינא ומשאוי שנפלו מראש הגג - 'אסם' זה ראשי תיבות: אבנו, סכינא ומשאוי..."

מה שמונח לו בראש זה רק תורה! כשאנו רואים 'אסם' אנו חושבים על 'ביסלי' או 'במבה', הצדיק הזה ראה בבא קמא...

כשהצרות משפיעות על המראה החיצוני

"מעט ורעים היו ימי שני חיי" (בראשית מז, ט)

במדרש מובא שהענישו הקב"ה ליעקב והוריד לו מחייו - מנין התיבות שיש מ"ויאמר פרעה אל יעקב עד - בימי מגוריהם", ל"ג תיבות - ל"ג שנים.

והמתיק זאת המהר"ל דיסקין, שאותן השלושים ושלוש השנים שנחסרו הם כנגד האותיות שיש במה

שאמר יעקב: "לא השיגו את ימי שני חיי אבתי בארץ מגוריהם" - והיינו מידה כנגד מידה, אתה אומר שלא השיגו את שנות אבותיך כך יהיה שיחסרו משנותיך כמנין האותיות שאמרת.

והקשה רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, הא ניחא שנענש על דבוריו שדיבר אל פרעה - "מעט ורעים" וכו', אולם מדוע הענישו הקב"ה על מה שפרעה דיבר "ויאמר פרעה אל יעקב כמה ימי שני חייך" הרי

מילים אלו לא אמר אותם יעקב אלא פרעה?

ותירץ, ששאלת פרעה "כמה ימי שני חייך" היתה, מפני שראהו זקן מאוד ושערות ראשו וזקנו לבנות, והבין פרעה שהוא זקן מופלג וחי כבר שנים רבות, על כן שאל אותו כמה שנים כבר אתה חי, ענה לו יעקב "מעט ורעים היו ימי שני חיי" כלומר, מעטים היו שנותי, אלא מתוך הרעות שהיה לי, קפצה עלי זקנה.

נמצא ששאלת פרעה נגרמה מחמת יעקב, כיון שהיה לו צרות וניכר על החיצוניות שלו, לכן נענש גם על תיבות אלו.



איתה; הילדים שמאחרים בכל יום ללימודים, הם הראשונים המתייצבים לטיול...

כמה יש לנו לחרוד, שלא יהיו במעשינו סתירות!

וסיפר עוד שבבראנוביץ היו שני משגיחים גדולי תורה ויראה, חניכי נובהרדוק: רבי יעקב ישראל לובצנסקי זצ"ל, הי"ד, ורבי יצחק ולדשיין זצ"ל הי"ד. פעם נסעו השנים לחתונת אחד מבחירי הישיבה. קבוצת בחורים נסעה ברכבת הצהרים, והקבוצה השניה - ובה שני משגיחים - איחרה את הרכבת. לא נורא, הרכבת הבאה יוצאת בשתיים בלילה.

והנה בשעה אחת בלילה התדפק רבי יצחק ולדשיין על דלת ביתו של רבי יעקב ישראל ואמר לו "בואו ונצא לדרך".

"סעו לבד", ענה מבעד לדלת הסגורה, "איני יכול להצטרף מסרו את איחוליו!"

תמה רבי יצחק, ופנה לבית התיבות. כל הדרך, ובמשך כל החתונה, היה מודאג. רבי יעקב ישראל לא היה אדם שמשנה את תכניתו. אלא אם כן חש ברע וחלה חלילה. בשובו, מיהר לבית חבריו, הודיע לו שהוא בבית המדרש, על משמרתו.

"כבר הבריאת?" שמח.

"ממה? לא היה חולה", ענו.

מוזר.

פנה לבית המדרש, ומצאו. סיפר כמה שמחה היתה החתונה, וכמה לא יכול היה לשמוח בה. חשש לבריאות חברו. ידע, שלא שינה סתם כך את תכניתו.

"בריאותי איתנה, ברוך השם, אבל צודקים אתם, לא שנית את התכנית בכדי. אבל, מבינים אתם, תכנתי לנסוע בצהרים ולא אסתייע מילתא. קבענו לנסוע לאחר חצות הלילה, וחששתי - בכל לילה עולה אני על יצועי לקראת חצות, להחליף כח ליום הבא. אם ישאלוני: הרי לא נברא הלילה אלא לגרסה (עירובין סה, א) אענה שעייפותי גוברת עלי, ואנוס אני.

אבל כשהיתה חתונה, נשארתי ער עד לפנות בוקר. נסעת בשתיים, הא?!

לחתונה יש לך כח, וללימוד לא?!

והחלטתי ללכת לישון..."

אשרי מי שאין סתירות במעשיו, ודרכו סלולה בעקביות!

שיענה, יכולה להתקבל, אפילו בדוחק, אבל מתקבל. אבל, מצד ה'תוכחה' לא יכול להתקבל.

ומביא הבית הלוי דוגמא: יבוא אדם לעולם האמת וישאלוהו למה לא נתת צדקה? הנה מסתובב פה אדם עשרות שנים, לא נתן צדקה. למה? יענה האיש, איך אני יכול לתת? ויראה את כל המצב הכלכלי שלו, משפחה מרובת ילדים, אין פרנסה וכו' וכו'. הגם שזה לא תירוץ - אומר ה'בית הלוי' - כי כתוב בגמרא (גיטין דף ז, א) שאפילו עני המפרנס מן הצדקה, יעשה צדקה, וכתוב שאם אדם רואה שמוזנותיו הם מצומצמין, אדרבה, יעשה צדקה. וכן מבואר שכמו שכאשר גוזזים את הצאן הצמר גדול יותר בכמותו, כך יעשה צדקה ויתרבה ממונו וכו' וכו'. אבל בכל זאת, עדיין "יש ליישב בדוחק". יגיד תירוץ ומצד הדין הוא יסתדר פחות או יותר.

אבל, לפתע פתאום, ישאלו אותו 'ולמה על דברים אחרים בזכות המון כסף? איך פתאום נהיה לך כסף?'

על מחלוקת היה לו כסף, על כבוד - היה לו כסף. וח"ו, ללמד את בניו דברים שאינם הגונים ח"ו, במכללה ובאוניברסיטה - לכך היה לו כסף. מהיכן נהיה כסף? זו 'תוכחה' שמעשיו סותרין זה את זה! התוכחה הזו תבטל את התירוץ שלא היה לו כסף. למה לדברים האלה כן היה לך?

וזהו ביאור הכתוב שמצטט המדרש, שנאמר "אוכיחך וערכה לעיניך", שעתידי הקב"ה להוכיח כל אחד ואחד - לפי מה שהוא. הוא אמר תירוץ שלא היתה לו אפשרות ויוכיחוהו לפי התירוץ שלו.

הראשונים המתייצבים לטיול

התוכחה הנוקבת ביותר, כאשר מציגים לפנינו מערכה מול מערכה. איך אתם מבקשים שאחוס על אביכם, ואתם לא חסתם על צערו.

איך אדם קופץ ידו מצדקה בתואנה שפרנסתו דחוקה, ומוציא ביד רחבה על מותרות מתכלים.

"יתיב ומשתעי כל יומא ולא לעי, וקאי לצלאה ולמייתנא ולעי" (אסתר רבה ג, ד) יושב ומפטפט כל היום ואיינו מתעייף. קם להתפלל וללמוד, והוא עייף..."

ועל כך זועק רבי שלום שבדרון זצ"ל ומביא דוגמא אקטואלית שכולנו יכולים להזדהות

"אני יוסף העוד אבי חי" (בראשית מה, ג)

"ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף העוד אבי חי". וכי לא ידע יוסף שהוא חי? הרי כאשר באו שוב מארץ ישראל כבר שאלם "השלום אביכם הזקן", והתשובה שהתקבלה היתה "ויאמרו עודנו חי", וגם כעת בויכוח שלו עם יהודה, יהודה אומר "כי איך אעלה אל אבי והנער אינני איתי, פן אראה ברע אשר ימצא את אבי". וכך בכל דבריו, יהודה מדבר אליו שהאבא חי, "יש לנו אב זקן וכו'", נמצא אפוא שהוא כבר מודע לכך שהאבא חי, ואם כן מהי פשר השאלה "אני יוסף, העוד אבי חי"?

מבאר ה'בית הלוי', שהתשובה לכך מוצאת את ביטוייה בדבריו המפורסמים של אבא כהן ברדלא, המובאת במדרש:

"אבא כהן ברדלא אמר, אוי לנו מיום הדין, אוי לנו מיום התוכחה. יוסף קטנן של שבטים ולא היו יכולים לעמוד בתוכחתו וכו', לכשיבא הקב"ה ויוכיח כל אחד ואחד לפי מה שהוא, שנאמר אוכיחך ואערכה לעיניך".

והשאלה המתבקשת היא מהו הכפילות 'יום הדין' ו'יום התוכחה'? ומה זה 'לפי מה שהוא'?

אכן, מסביר בעל ה'בית הלוי', ומקדים שאף שכבר הרבה מהפרשנים ביארו את המדרש הזה, יבוא הוא ויפרש לפי דרכו.

יוסף לא שאל את האחים אם האבא חי. הוא יודע שהאבא חי. זה לא היה שאלה, זה היה תוכחה - אתה יהודה אומר "איך אעלה אל אבי והנער אינני איתי פן אראה ברע אשר ימצא את אבי"? ולכן אי אפשר להשאיר פה את הילד, את בנימין. אתה יודע מה? אני יוסף "העוד אבי חי"? מה היה לפני עשרים ושנים שנה? אז לא חששתם! כשמכרתם אותי, לא חששתם על הבריאות, על החיים של האבא?!

ועל כך אין תשובה. זוהי תוכחה בלי תשובה!

ממשיך ה'בית הלוי' ואומר: פה כתוב, שאדם יבוא ליום הדין, ושם יהא דין ויהא תוכחה. ישאלו אותו שאלות ועליו לענות תשובות. ולפעמים מצד ה'דין', התירוץ - התשובה